

EL MAGNIFICO

En vecka innan vår katt fick hela vänstra frambenet amputerat ru-sade han ner för husets sju trappor och sedan krasch, bom genom kattluckan, nerför trädgårdsgången, ända fram till staketet längst ner i trädgården för att köra bort den jättestora grå hankatten som brukar komma på besök från området bakom vattenreservoaren.

Hans vildsinta triumfvärld var fullständigt genomträngande. När han lugn och segerviss kom tillbaka till mitt sovrum, som ligger allra högst upp i huset och satte sig och såg ut över sitt revir (som nu var tomt på alla andra katter) och bort över staketet mot det stora grönområde där vattenreservoaren ligger – viktorianerna placerade sitt vatten under jord – sade jag till honom, som alltid skakad av hans röstresurser: »Men Gode Gud, Butchkin! Vilket vansinnigt tjut!»

Butchkin? Inte El Magnifico? Så här var det. För sjutton vårar sedan födde katten Susie ungar i takutrymmet intill mitt sovrum. Susie var en snäll och civiliserad katt. Hon hade säkert haft ett gott hem som hon förlorat och nu han-

kade hon sig fram så gott hon kunde. Ibland fick hon litet mat av damerna på lunchserveringen i vårt kvarter – ibland inte. Hon hade fått åtminstone två kullar och fött dem där hon kunde hitta en plats – en gång under en lastbil – och de kattungarna hade inte överlevt. Hon var inte någon gammal katt, men hon var

”Men bland Susies kattungar fanns en svart och vit liten figur som öppnade ögonen, fick syn på mig, krånglade sig ner på golvet, klättrade uppför mitt ben, min arm och min axel – han klängde sig fast med sina vassa små klor – kröp in under min haka, lade sig tillrätta där och började spinna. Detta var kärlek och kärlek för livet.”

BILD: LOTTA PERSSON

trött och skygg. Honkatter som har fått många kullar, och inte räddats av snälla ägare genom sterilisering, visar ibland sin stora mage, som sväller och putar ut, en tydlig uppgivenhet. »Nej, måste jag verkligen gå igenom allt det där igen?» Hos oss fick den här katten mat, trygghet och en plats bakom väggen till mitt rum, under snedtaket dit ingen annan katt ens kom på idén att ta sig in. Men trots det var hon som mor synnerligen motvillig, om än pliktmedveten.

När kattungar för första gången öppnar sina dimmiga blå ögon och ser människorna torna upp sig ovanför dem händer det att de fräser ilsket innan de visar tillgivenhet. Men bland Susies kattungar fanns en svart och vit liten figur som öppnade ögonen, fick syn på mig, krånglade sig ner på golvet, klättrade uppför mitt ben, min arm och min axel – han klängde sig fast med sina vassa små klor – kröp in under min haka, lade sig tillrätta där och började spinna. Detta var kärlek och kärlek för livet. Han var störst av alla kattungarna, chefskatt och förstekatt och från första början tog han kommandot över de and-

ra. Han till och med tvättade dem och uppfostrade dem medan hans stora mor låg utsträckt bredvid och tittade på. Han var som en far för de här kattungarna, för att inte säga mor. Det verkade inte som om Susie brydde sig mer om honom än om de andra ungarna eller som om hon hade något emot hans uppfostrarnit.

Ett slags mysterium ligger gömt i de här katternas första tid. De var sju stycken. En av dem, en vit kattunge – och jag har än idag svårt att tänka på vilken vacker katt den kunde ha blivit – knuffade hon ut ur boet och honom hittade vi död några dagar senare. Det vill säga om den inte hade varit dödfödd, något som var ganska osannolikt eftersom de andra var så livliga. Och hon stötte bort en till, en liten spräcklig katt. Den lät jag ligga på golvet en halv dag, kall och hungrig, eftersom jag fick för mig att jag måste sluta upp med att vara så sentimental och gå och sörja över naturens egen urvalsprincip. Om mamman hade stött bort honom, varför skulle då jag rädda honom? Men till slut stod jag inte ut med hans ynkliga jaman-

den, så jag lade tillbaka honom bland de andra och nu fanns det sex välmående kattungar. Det var uppenbart att Susie hade en ambivalent inställning till den här kullen. Sju, hade hon tydligen tyckt, var för många och det var sex stycken också. Hon hade inte tänkt sig att föda upp mer än fem ungar och när alla sex rasade omkring i mitt sovrum hade jag faktiskt en viss förståelse för hennes synpunkt.

Jag påstår att den här katten kunde räkna och även om hon inte tänkte så här: en, två, tre, fyra, fem så kände hon skillnad på fem och sju. De flesta forskare skulle säkert ifrågasätta detta. Det vill säga forskaren i dem skulle tvivla, men som kattägare skulle de förmodligen tro. Det är intressant att höra min forskarvän tala om en viss förmåga hos katter som han officiellt skulle förneka. Hans katt sitter alltid i fönstret och väntar på att han ska komma hem, säger han, men när han talar som forskare och vetenskapsman konstaterar han att djur saknar tidsbegrepp – de lever i ett evigt NU. Han kanske också säger att

om han inte väntas hem så sitter katten inte och väntar, men ett sådant uttalande för honom in på områden som han inte på villkors vis vill diskutera. Och faktum är att varje observant och insiktsfull kattägare vet mer om katter än de människor som studerar dem vetenskapligt. Pålitlig information om katters och andra djurs sätt att vara står ofta att finna i tidskrifter med namn som *Kattnytt* och *Kattvännen*.

Susie föreföll nöjd med att ha fått en villig hjälprede i sin beställsamma kattunge, men det fanns också en viss ambivalens hos henne. Den här kattens svaga punkt var att han ofta hostade – det verkade som om något ständigt retade i halsen. Då sprang hans mamma bort till honom och tog hans lilla käke i sitt stora gap. Hade hon bitit till, hade hon säkert kunnat ta livet av honom. Istället höll hon honom så i cirka en halv minut. Jag undrade om det var någon nerv eller något särskilt ställe hon tryckte på. Hur som helst lyckades hon alltid få honom att sluta hosta, visserligen inte genast. När han blev stor och

EL MAGNIFICO

började hosta gör jag precis som Susie brukade göra. Jag håller hårt om hans käkar precis som hon gjorde och då slutar han alltid hosta efter en stund.

Den här kattungen var större än de andra och på skoj kallade vi honom för Butch för vi tyckte det var så komiskt att den här lilla tjockisen hade blivit kullens upplyste tyrann. Vi hade tänkt sluta kalla honom för Butch, som ju betyder ungefär Tuffing eller Baddare och som hälften av alla landets hankatter heter – och hundarna också för den delen. Butch, Big Butch – namnet höll sig kvar fast det mildrades, först för att han bara var en liten kattunge, till Butchkin och sedan blev det Puschkin eller Pusskin, Puscat, Pushka, alla möjliga och omöjliga variationer på ppsk-, pssh-, puss-ljud som av någon anledning tycks passa kattens väsen. Man skulle aldrig kunna kalla en katt Rover eller Vandraren fast han säkert strövar längre än en hund. De hederstitlar vår katt har erövrat, av vilka El Magnifico är en, hör till speciella tillfällen, som då vi presenterar honom. »Vad heter han?» »General Skärnos den Tred-

je» för han är inte den första katt vars lilla skära nos i viss belysning och speciell pose tycks ointetgöra försöket att framstå som ett imponerande vilddjur. »Vilken fin katt!» säger besökaren något ställd eftersom han föreställer sig att vi står och ropar ut hela namnet över trädgården eller kanske bara »General! Var är du?» Han har andra namn också som inte är förknippade med honom utan med hans ägares tidigare katter. El Magnifico är emellertid hans namn. Det passar honom därför att han är en i sanning magnifik katt.

Som ungekatt var han ett smidigt och svackert svart och vitt kattdjur och han och hans bror, en tigrerad europé, utgjorde ett intagande par. Men det var först när El Magnifico växt upp till sin fulla svartvita glans och härlighet som jag vördnadsfullt tänkte: den här varelsen, den här magnifika katten har kommit direkt ur vanlig simpel Londonras, en produkt av århundraden av slumpvisa parningar, som skett utan tanke på stamtavla och härkomst. Det har helt enkelt varit ett möte mellan en strykar-katt och en fånga-mig-om-du-kan-katt,

mellan svarta katter och svarta och vita katter, mellan spräckliga och marmorerade, mellan tigrerade och sköldpaddsfärgade. Och resultatet är bara en vanlig svart och vit katt – och vad kan vara vanligare än en sådan – och ändå hände det när besökare kom in i ett rum där han låg utsträckt i all sin glans, en stor ståtlig katt, en harlekin i svartvitt – att de stannade upp och utropade »Vilken fantastisk katt!» Och sedan, när de inte kunde fatta att det här djuret härstammade från vanliga rännstenskatter, frågade de ofelbart »Men vad är han för sorts ras?» »Han är bara en vanlig katt», svarade vi.

När han var fjorton år och till synes fullt frisk fick han en knöl på skuldran. Vi tog honom till veterinären. Han hade cancer i skulderbenet. Hela frambenet måste tas, det vill säga, hela benet jäms med skulderpartiet.

Vi, hans människor, fick en chock. Den katten – en trebent katt? Inte skulle väl han stå ut med en sådan förödmjukelse. Men dagen för operationen bestämdes och El Magnifico skrek för full hals – han har aldrig varit mycket för att lida i tysthet – när han forslades till en

känd kattkirurg och där lämnade vi honom hos en sjuksyster. Man försäkrade oss att han skulle klara sig alldeles utmärkt med tre ben. Först måste han vara kvar på sjukhuset i flera dagar för att återhämta sig. Bara en sådan sak måste ha varit svårt för honom eftersom han i hela sitt liv aldrig bott någon annanstans än i det hus där han föddes. När han inte fick vara där sörjde han högljutt. Nu måste erkännas att det finns ett visst barnsligt drag hos vår katt. Om man t ex jämför honom med hans mor, Susie, vars hårda liv gjort henne till en modig och stoisk katt. Eller med den katt som vi tog hand om i några år, Rufus, som för att alls överleva måste bli förslagen och listig. Nej, här fanns, som hos många människor, en motsägelse: Butchkin var, och är fortfarande, stolt och intelligent och den mest intuitiva katt jag någonsin haft, men som vissa människor som aldrig behövt slåss för födan eller sin givna plats i världen har han något mjukt och känsligt över sig. Och något mer; inuti det här stora vackra djuret gömmer sig ännu en överraskande personlighet – ibland kan han bli djupt teatralisk som en skådespelare av

det gammalmodiga slaget som spelar över hela tiden. Då ställer han till överdrivna, känsloladdade scener. När han tycker att vi ignorerar honom och inte tar tillräcklig notis om honom låter han oss få veta det. Ibland har vi blivit så fulla i skratt att vi måste rusa in i ett annat rum för att han är så otroligt komisk – men naturligtvis skulle vi aldrig låta honom se oss skratta. En sådan förolämpning skulle han aldrig förlåta oss.

När vi lämnade honom hos kirurgen var hans jamanden verkligen inget effektsökeri. Han hade varit tvungen att fasta och så hade han fått sprutor och på ett stort område på kroppen hade pälsen rakats av.

Vi fick meddelande om att operationen gått bra och att han nu var en katt med tre ben. På morgonen hade han legat utsträckt på min säng i solen med den ena långa eleganta framtassen vårdslöst lagd över den andra och jag hade smekt det ben som snart skulle vara borta och hållit ömt om den tass som slöt sig kring mitt finger – precis som han gjort när han var kattunge och hans lilla tass hade gripit om min lill-

fingertopp. Det var outhärdligt att tänka sig att den där mjuka pälsklädda tassens skulle förpassas in i en förbränningsugn.

Vi ringde varje dag och de försäkrade oss att han åt, javisst, han mådde bra, men han måste stanna några dagar till. Och så ringde de och sade att nu var det nog bäst att vi hämtade honom för han mådde inte bra av att vara instängd. Han försökte klättra på väggarna i sin bur – och javisst, vi kunde mycket väl föreställa oss vad han öronbedövande vrål hade för effekt på hans vårdares nerver.

De sade till oss att vi måste lägga honom i ett rum och ha dörren stängd. Vi fick inte släppa ut honom på en vecka på grund av stygnen i det där fasansfulla såret och på grund av infektionsrisken. Vi tog hem honom och han skrek hela vägen. Han var en katt i chock. Hans vänner, hans familj och i synnerhet den vän på vars säng han alltid sov, hon som i hela hans liv hade avgudat honom, hon hade lagt honom i en korg, något som han avskydde och alltid med eftertryck hade uttalat sig om, och sedan hade han blivit körd någonstans, vart visste han inte, men det var en längre resa än han någonsin företagit och när han kom fram hade han varit omgiven av främmande röster och lukter och burits till en plats under jorden som lukta- de starkt av okända katter och där hade han blivit inspärrad och hans familj var plötsligt borta och man stack nålar i honom och klippte av honom pälsen och sedan vaknade han och hade mycket ont och kände sig mycket svag, ett av hans ben var borta och han föll på nosen så snart han försökte gå. Och nu bar hans så kallade vänner upp honom för trapporna i hans eget hus, samma trappor som han hade rusat upp och ner för i hela sitt liv och precis som om de inte alls hade lurat honom klappade och smekte de hans friska sida.

När vi kom upp på översta våning- en slet han sig lös, innan vi hann stänga dörren om honom, och kastade sig ner för alla sju trapporna, rullade, föll, hoppade och tog sig ner så gott han kunde. Vid kattluckan hann vi ikapp honom och bar ut honom i trädgården och lade honom på en filt under en buske. Han var skräckslagen över att bli instängd på nytt och trots att hans stora sår bara var några dagar gammalt kröp han

EL MAGNIFICO

omkring i trädgården. Han kröp till och med igenom staketet in till grannen och sedan bort till staketet längst ner i trädgården. Det såg ut som om han ville vara säker på att han kunde undkomma om han måste bort från de människor som hade skymfat honom så och tillfogat honom detta sår. Vi bar in honom på kvällen, stängde in honom, gav honom mat och hans mediciner och pratade med honom. Men han ville bara ut, så de

kommande dagarna bar jag ut honom varje morgon till hans buske och ställde en vattenskål bredvid och stannade kvar för att tycka synd om honom och smeka och trösta honom. Han var artigt förekommande – inte mer. En dag när jag hörde ett avgrundsvrål från honom som jag aldrig hört förut såg jag ut och där stod han och balanserade på sina tre ben och lyfte huvudet mot himlen och ylade. Det här var inte något spelat utan det kom från hjärtat, ett skrik av smärta och när han hade skrikat ut sin ångest, sin plåga, sin förvirring och vanäran över det förlorade benet lade han sig ner en stund men snart ställde han sig upp igen och skrek. Blodet isades i mina ådror, jag blev ursinnig av frustration, för han upplevde en mardröm och han förstod det inte och jag kunde inte förklara det för honom.

Älskade katt, om vi inte hade gjort så här mot dig så hade du varit död om ett par månader. Förstår du det? Nej, naturligtvis inte. »Katt, just på grund av den mänskliga rasens enastående skicklighet lever du och är inte död som du snart hade varit om vi inte gjort något.»

Jag bar upp honom för att han skulle få sova i min säng och det dröjde inte länge förrän han själv kröp uppför trapporna. En natt var jag vaken och låg och läste och han sov. Plötsligt vaknade han upp som man kan göra ur sömnen, ur drömmen, och gav upp ett skrämmande skrik. Han såg sig omkring och tycktes inte veta var han befann sig – kanske han var i den där fängelseburen igen? – men då klingade mardrömmen av och han lade sig stilla ner och såg ut i natten genom de stora fönstren. Jag klappade och smekte – han spann inte – jag strök och strök över hans päls och till slut började han spinna. Det hände upprepade gånger att han plötsligt vaknade

ur en mardröm när han låg på min säng. Tiden gick och jag tror att mardrömmarna upphörde.

Men jag kommer ihåg en annan gång när jag gjort honom illa. När han och hans bror hade uppnått rätt ålder, de var ungdjur och inte fullvuxna, tog vi dem till veterinären för att få dem kastrerade. De fick följa med oss hem samma dag och vi lade dem på varsin låg mjuk kudde – där låg de utsträckta med svansarna rakt ut, och den här speciella katten, min Magnifico, lyfte huvudet och såg på mig och aldrig har något varit tydligare än den där långa forskande blicken: Du är min vän och ändå har du gjort det här mot mig. För under hans svans var det ett blodigt sår och hans små pälsklädda testiklar var borta, bara en liten tom pung fanns kvar. Naturligtvis måste det göras, men det hjälper inte att man intalar sig att en kastrerad katt lever längre än en »hel» katt, att han inte vandrar runt i trakten och slåss och blir mer och mer illa tilltygad, för just i det ögonblick då man beslutar sig för att en »hel» katt måste stympas och leva utan testiklar fattar man ett vanskligt beslut och det faktum att det är rationellt gör inte skulden mindre: Den här katten är inte lika mycket katt som han var – och det är mitt fel. Den där långa, långa förebrående blicken som frågar »Varför, när du är min vän?»

Snart, precis som veterinären sagt, sprang han upp och ner för alla trapporna, landade säkert på sin enda framtass, hoppade upp och ner från sängen och sofforna, han klarade allt med lätthet, men han var inte samma katt inuti. Han hade blivit förödmjukad, hans stolthet, det känsligaste av kattens alla attribut, hade skakats i grunden. Hans värdighet var underminerad därför att han nu var dömd att halta fram och naturligtvis måste han, precis som vi, minnas sitt elegant obesvärade sätt att gå varje gång han gjorde en felberäkning och föll framstupa. Det som hade varit ett av hans plus, hans storlek, hade blivit ett minus eftersom hans enda framben, alltför svagt, fick bära hela tyngden och axelleden på det amputerade benet började bli svullen och irriterad. Veterinären sade att det var vätska där i vävnaden, och om det fanns något malignt gömt därinne, så skulle det ta sin tid. Men det var nog ändå inte mer än en tio-

Doris Lessing
porträtterad 1970 med
en av sina älskade
katter. Boken som
handlar enbart om
katter, *Particularly
Cats*, utkom 1968 på
svenska.

procentig risk att cancer skulle komma tillbaka.

Nästan tre år har förflutit efter operationen. Vår katt har fått en nådatid. Hans päls är blank. Han är en vacker äldre katt med några grå strån på ena örat. Hans ögon är klara. Han hanterar sitt begränsade liv med den där försiktiga uppskattningen av möjligheter och risker som man ser hos människor som saknar en kroppsdel, människor som är handikappade. Jag såg det för första gången hos min far som miste ena benet i kriget.

Men en annan sak är att El Magnifico är ensam. Han har varit van vid att ha huset fullt av katter. Hans mammas sex kattungar fyllde hela huset med sina upptåg innan de for iväg till sina nya hem. En av dem, det var Charlie, stannade kvar längst. Han var en grann och livlig katt, den här tigern, med alla en yngre broders typiska karaktärsdrag. Att se honom tillsammans med den store, lugne och dominante Butchkin var mer lärorikt än att läsa en fackbok om syskonrelationer. Sedan kom Rufus som var så sjuk och behövde så mycket uppmärksamhet. Han gjorde ett försök att bli förstekatt och sedan Butchkin sagt ifrån levde dessa båda hankatter parallella liv och ignorerade varandra totalt. Trots det saknade Butchkin honom. När Rufus blivit för sjuk för att leva fortsatte han att locka på honom och letade efter honom överallt i huset och i trädgården. Det kom katter på besök. En som vi gav mat i ett helt år, för tydligen hade han ett dåligt hem och föredrog vårt, blev överkörd och måste opereras. En stor operation med två veterinärer och två sköterskor därför att bilens hjul hade tryckt upp organen i buken i hans bröstorg. Men vi fann ett gott hem till honom och han levde i fem år till. En kallade vi för Piraten eftersom han drog in i huset som en sjörövar. Han hade uppenbarligen inte fått mycket mat för han kunde aldrig gå förbi en matskål utan att äta upp allt som fanns i den, varenda smula. Han var hungrig jämt. Butchkin brukade sitta bredvid och titta på när han åt, och åt, och åt. Butchkin har aldrig behövt vara hungrig, han kan inte tänka sig att han inte ska få ett nytt mål mat när han har ätit upp det första. Så han äter måttligt och ibland får han för sig att lämna all maten i skålen orörd, ibland äter han bara

upp hälften. Den här stora katten, det här imponerande, tunga djuret har aldrig varit någon storätare. Det ligger i generna, hans mor var en stor, kraftig katt.

Men nu är det aldrig några katter som tittar in, klättrar uppför syrenträdet på baksidan av huset och hoppar in på balkongen för att hälsa på eller få någon liten smakbit eller en skål med vatten. När det är varmt och torrt brukar katterna ofta komma på jakt efter vatten och skålen som jag sätter ut på trappan töms av katter som inte får vara inne på dagarna eller som bara är ute på egna äventyr. Inga katter ser längre vårt hem som sitt. Det finns bara den här krympningen till katt i huset och det är väl konstigt ändå? Varför kommer de inte in till oss som förr? Veterinären säger att vår katts främsta problem faktiskt är andra katter eftersom han inte skulle kunna försvara sig med bara en framtass. Ändå saknar han dem.

Han går ut i trädgården och sitter där och ropar och lockar – det här är ett helt annat läte än när han pratar med oss. Det är insmickrande, flirtigt, intimt. Vår granne har en honkatt som ständigt gör sin ägare förtvivlad därför att hon jagar koltrastar och rödhake-sångare. Hon är långtifrån vacker, hon ser inte ens tilltalande ut. Pälsen är sträv och har en brunaktig färg och hon är muskulös och kompakt. Hon saknar helt behag och charm, men hon är en livsfarlig jägare och hennes blixtsnabba rörelser när hon nedlägger sitt byte är smidiga och snabba som ormens. Vi tycker naturligtvis inte att hon är god nog åt vår vackra katt, men han vill att hon ska bli hans vän och han sitter där och jamar vänd mot hennes hus, så lockar han på nytt och på nytt, men hon kommer inte och då tar han sig klumpigt igenom kattdörren och häver sig uppför trapporna. Antagligen tänker hon: Och varför skulle jag bry mig om den där gamla lytta katten?

En eftermiddag stod jag på balkongen och iakttog den här scenen. Vår katt sitter i trädgården och jamar och grannens katt kommer in genom staketet, men hon tittar inte åt honom. Hon går likgiltigt förbi honom. Han kommer med några små vänliga läten precis som han gör när han tilltalar oss. Hon fortsätter sin väg och går igenom staketet igen ut på andra sidan. Han följer efter och tar sig med svårighet igenom ett

litet hål i staketet. Hon placerar sig under den stora björken längst bort i trädgården. Hon sitter vänd mot honom, men hon ser inte på honom. De båda katterna sitter där i ett slags gemenskap. Sedan provar vår katt sin lycka och flyttar sig försiktigt några kattsteg närmare. Hon flyttar sig snabbt precis lika långt bort. Han sitter där och balanserar på frambenet och baken. Hon slickar sig lite förstrött. Hos den här unga osofistikerade katten finns inte något koketteri. Hon föraktar kvinnliga tricks. Där skiljer hon sig helt från Grå Katten, som levde för så länge sedan i mitt förflutna; hon flirtade och frestade och förförde människor såväl som hankatter. Butchkin iaktar henne fortfarande. Sedan gör han en ny manöver, han flyttar sig inte direkt fram till henne, men litet snett åt sidan, i själva verket närmare henne. Hon reagerar inte. De sitter kvar, hon slickar sig, eller ser sig omkring, eller sträcker fram en tass för att peta på en skalbagge eller något annat som rör sig på marken intill henne. Han jamar lågt, en gång, två gånger. Ingen reaktion från henne. Sedan efter kanske en kvart går hon förbi honom och sätter sig intill honom men med ryggen mot honom och tittar in i den förvildade delen av trädgården. Han ändrar ställning för att kunna se henne bättre. Så jamar han på nytt, inbjudande, lockande. Hon går med flit in i den övervuxna delen av trädgården och där blir hon osynlig med undantag av att gräset böljar när hon rör sig igenom det. Nu hoppar hon upp på staketet där han brukade sitta och titta på ekorrarna och fåglarna men nu kan han inte ta sig upp dit. Så ger hon sig av till det stora gräsbevuxna området där reservoaren ligger och där gräset är nyklippt. Han ropar efter henne men sedan kommer han in och tar sig långsamt uppför trapporna. Det börjar bli ansträngande för honom med alla dessa trappor.

Han var tvungen att gå upp och ner för trapporna för att kissa och bajs i trädgården och jag började undra om jag skulle skaffa en låda, men kände samtidigt att denna självständiga katt skulle kunna ta det som en förolämpning. Så småningom stod det klart för oss att det var för mycket för honom. Så nu har han en kattlåda. Ibland försöker han gå ut men han får ont i skuldran som är så svullen och ansträngd.

Strax efter det att han fått benet amputerat och han hade bajsat rörde sig

EL MAGNIFICO

ka pälsen på hans skuldra när han försökte att krasa sand över avföringen. Så tittade han efter vad han åstadkommit, så försökte han igen och spände de muskler som en gång hade fått det där benet att fungera. Och sedan såg han dum och generad ut. Han sneglade på mig som för att säga att han hoppades att jag inte hade lagt märke till hans enfaldiga försök. Han slutade upp med att försöka krasa sand över. Nu tar han god tid på sig för att placera sina tre ben så att han inte förlorar balansen.

Hans älsklingsplats är en låg soffa i vardagsrummet. Lätt att komma upp i och lätt att komma ur. Vi har också en låg hylla precis bredvid en värmeledning och där lägger han sig så att värmen kommer direkt på hans onda sida. Förr sov han alltid på min säng men dit är det två smala och branta trappor och numera går han inte så högt upp. Jag saknar honom. Jag ser honom inte längre när jag vaknar där han ligger utsträckt och stirrar ut i natten med glänsande gula ögon. Inte heller får jag höra hans små vänliga ljud som alltid hört ihop med mina dagar när jag går ut eller in i rummet. Vilken repertoar han har! Hans storspinnande och småspinnande till hälsning, välkomstropen, den lilla grymtningen som beledsagar en speciell situation, eller ett tack eller en varning: Jag är här, var försiktig, akta min onda sida. Ibland är det han har att säga inte alls särskilt vänligt. Han placerar sig rakt framför mig, ser stint på mig och sedan låter han höra en serie höga, ilska, entoniga jamaanden. Är det en förebråelse? Jag vet inte.

När han var en ung katt vaknade jag ibland och såg att han var vaken och när han märkte att jag också var det gick han upp till huvudgården, kröp upp på min axel, slog tassarna om min hals och lade sitt mjuka huvud mot min kind och sedan kom den där djupa sucken av välbehag, precis en sådan suck som ett litet barn låter höra när det äntligen lyfts upp i älskande armar. Och jag hörde mig själv sucka saligt till svar. Och så spann och spann han ända tills han somnade i min famn.

Vilken lyx en katt är, alla ögonblick av ren och skär njutning man får uppleva under en dag, själva känslan av den mjuka pälsen under handflatan. Värmen när man vaknar en kall natt, be-

hagfullheten och charmen som en katt skänker till och med en vanlig arbetsdag. Katten går tvärs över ditt rum och i den där stolta gången ser man leopard och panter eller han vänder på huvudet för att visa att han sett dig och den gula blixten ur de där ögonen säger klart ut vilken exotisk besökare han är, din huskatt, din vän som spinner när du smeker eller kliar honom på hakan eller klappar honom på huvudet.

I rummet under mitt sovrum står en säng men det är en hög säng så vi har gjort en ramp av kuddar och täcken så att han lätt kan ta sig upp och ner. Hans revir är nu vardagsrummet, med några små utflykter till köket och det lilla plattat taket utanför och till våningen ovanför där hans låda väntar på trappavsatsen.

Han tycker om när man borstar honom långsamt över hela kroppen och mycket försiktigt borstar pälsen som blir tovig och sträv där hans framben fanns. Han tycker om när jag masserar och knådar honom och när jag stryker honom över ryggraden från huvud till svans med fast hand. Jag tvättar hans ögon och öron, för en tass klarar det sämre än två. Och då slickar han min hand som ett kort ögonblick blir en tass så att jag kan gnugga den mot hans öga på den sidan där han inte kommer åt. Jag gör det om och om igen för hans spott är, precis som vårt, läkande och bra för hans ögon.

Ibland när han har legat för länge på soffan är det bara med svårighet han kan ta sig ner för han blir så stel, precis som jag stelnar till när jag sitter stilla länge. Då linkar han inte ens utan han kryper mödosamt under frustrerat jamaande till sin andra plats vid värmeledningen så att hans gamla leder kan tina upp.

Han klarar sig ganska bra den här gamla katten med sina tre ben och människor som kommer in i rummet stannar upp och utropar »Vilken fantastisk katt!» Men när han reser sig och haltar iväg blir de tysta, speciellt om de har sett honom när han var en ung katt som stolt släntrade genom ett rum eller låg uppe på en hög korgpall – så högt kan han inte längre hoppa – med sina två framtassar nonchalant korsade framför sig och svansen dinglande bakom sig medan han betraktade världen med lugn, outgrundlig blick.

När man sitter tätt intill en katt som

man känner väl och lägger handen på honom i ett försök att gå in i hans livsrytm, som är så väsensskild från vår, händer det att han lyfter huvudet och hälsar dig med ett lågt ljud helt olikt alla hans andra låten för att visa att han vet att du försöker gå in i hans värld. Han betraktar dig med ögon som ständigt anpassar sig till ljusets växlingar. Du ser på honom, din hand vilar lätt på hans huvud och du tänker att om en katt kan ha mardrömmar så kan han också drömma vackert och spännande precis som vi gör. Kanske kan hans drömmar föra honom till samma platser som jag drömmar om. Men där har vi aldrig mötts. Jag drömmer ofta om katter, katter och kattungar och om att jag har ansvar för dem ty drömmar om katter är alltid påminnelser om plikter. Katterna behöver mat och tak över huvudet. Om våra drömvärldar inte är desamma, katters och människors, vart ställer katten då färdan när han sover?

Han tycker om när vi sitter i lugn och ro tillsammans. Det är ingen lätt sak, faktiskt. Det är absolut ingen idé att jag sätter mig hos honom när jag är jäktad eller sitter och tänker på vad jag måste göra i huset eller trädgården eller på vad jag ska skriva. För länge sedan när han bara var en liten kattunge lärde jag mig att det här var en katt som krävde min fulla uppmärksamhet – han visste precis när mina tankar vandrade iväg och det var ingen idé att smeka honom mekaniskt med tankarna på annan plats eller att försöka ta fram en bok och börja läsa. Så fort jag inte var kvar hos honom och tänkte enbart på honom gick han sin väg. När jag slår mig ner för att vara bara hos honom betyder det att jag måste sakta ner mig själv och vara lugn och stilla och om jag klappar honom måste det göras känsligt och långsamt utan stress och brådska. När jag lyckas med det och han själv är i rätt sinnestämning, varken rastlös eller plågad av smärta, då låter han mig nästan omärkligt få veta att han förstår att jag försöker nå fram till honom, försöker möta Katten, själva kattens innersta väsen, det bästa hos honom. Människa och katt – ständigt försöker vi överbrygga det som skiljer oss åt.

© Doris Lessing, 1997

Översättning: Solveig Nellinge